

İKİ YÜZEYLİ ALETLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

İki yüzeysel aletler, Paleolitik Çağ'ın belli bir dönemine damgasını basan en belirgin tiplerdir. Özellikle Alt Paleolitik endüstri grupları içinde (Chelléen, Abbevillien, Acheuléen) çoğunluğu oluştururlar. Bununla birlikte Acheuléen endüstri grubu içinde iki yüzeysel aletlerin tamamının yarısından azını oluştururlar.

En eski Paleolitik kültürlerin sınıflaması esas olarak Afrika ve kuzeybatı Avrupa'da, özellikle de ilk araştırmaların yürütüldüğü Fransa'da bulunan yontmataş endüstrilerine dayanır. Bilinen en eski ve en kaba iki yüzeysel, Afrika'nın Alt Pleistosen dönemine ait yataklarda bulunmuştur ve formları da yontuk çakıllardan gelişmiş gibidir. Afrika'da tanımlanan yontuk çakıl (*Pebble tools*) kültürleri Kafuan ve Oldowan ismi altında toplanırlar. Bunlardan Kafuan kültürde en gelişmiş örneklerin bile şimdilik kabul edilebilir bir endüstri olduğu kuşkuyla karşılanmaktadır. Her ne kadar bazı yontuk çakıllar bu isim altında eski yazarlar tarafından tanımlanırlarsa da aslında bunlar şimdi kesin olarak bilinen Oldowan kültürün ilkel örneklerini oluştururlar.

Tanzanya'da Olduvai Gorge'da (boğazında) II. Pluviyal (*Kamasian*) dönemin başlarında yani Alt Pleistosen'de olduğu düşünülen I. Yatak'ta (*Bed I*) ele geçen esas Oldowan evresi çakılları ise bir kenar boyunca ya da bir uçtan birkaç yonganın ustaca tek yönden yontulmasıyla kıyıcılara (*Choppers*) çevrilmişlerdir.

Zaman ilerledikçe çakılları daha çok yontmak gelenek haline gelmiş ve bu çakıllar bütün kenarları boyunca her iki yöne doğru yongalanmışlardır. Daha sonra ise bu yongalama işlemi her iki yönden aletin tüm yüzeyine yaygınlaştırılmıştır. Böylece kabaca oval ya da armut biçimli, yonga izlerinin kesişmesiyle yilankavi ya da zikzak kenarlı klasik iki yüzeysel (*bifaces*) aletler meydana getirilmişlerdir.

Bu erken Chelléen ya da Abbevillien denilen iki yüzeysel alet endüstrisinin ilk örneklerini ve ilk evrelerini temsil ederler.

Ne yazık ki bu alet tiplerinin dünyaya nasıl ve nereden yayıldıkları konusu tartışmalı olsa da, bulunan ipuçları şimdilik iki yüzeysel aletlerin Orta Afrika'dan geliştiğini göstermektedir. Fakat Oldowan endüstrinin 1,5 milyon yılı aşan bir süre devam ettiği ve olasılıkla daha geç tarihlerde önemli bir şekilde ortaya çıkan bu alet formlarının önce Orta

Afrika'da, daha sonra kıtanın büyük bir kısmına yayıldığı ve bir yandan kuzeye, batı Avrupa'ya diğer yönden ise daha az kesin olarak Ortadoğu ve güneybatı Asya'ya doğru yayıldıklarına dair görüşler yoğunluk kazanmaktadır.

İlk defa Gabriel de Mortillet tarafından bu aletlere elbaltası ismi verilmiştir. Çok yakın bir tarihe kadar "elbaltası" terimi altında toplanan bu aletler, elbaltası sözcüğünün konunu genelinde bu aletleri tam olarak tanımlayamadığı düşüncesinin ağır basmasıyla güncelliğini yitirmiş ve daha yaygın olan "iki yüzeyle" (*biface*) sözcüğüyle anılmaya başlanılmışlardır. Braidwood ise elbaltası olarak isimlendirmenin yanlış bir fikir olduğunu, çünkü baltanın sivri uçlu bir alet olamayacağını belirtmiştir. Bu nedenle şimdiye kadar yapılan tanım, kavram ve adlandırmalardaki karmaşadan uzaklaşmak için biz de bu aletler için elbaltası yerine iki yüzeyle alet (*biface*) sözcüğünü kullanacağız.